

СРБУЉЕ У САРАЈЕВУ.

У свој Босни, по манастирима и црквама па и у појединих људи особито у свештеника, налазе се многе старе писане и штампане србуље, скоро искључиво црквено-богословске садржине, које се већ и с тога до данас сачуваше, што Срби у Босни јако поштују књиге те врсте а и слабо имадоше прилике, да новије црквене књиге набављају.

Како су те књиге већ са своје старости важне по историју српске књижевности, а са многих записа важније по српску историју у опште а по историју Босне на по се, то би врло нужно било — јер ће иначе све то благо пронасти или у туђе руке dospети — да Српско учено друштво, које ће понајпре довољно средства на то имати, изашље стручног човека, нека Босну пропутује и све те старине проучи, и где се може, нека их и откупи, јер, осим књига, налазе се у приватних људи, особито у Турака, и силне повеље, са врло важним подацима за историју.

За свог једногодишњег професоровања на српско-православној гимназији у Сарајеву имао сам прилике, да видим и прегледам неке од тих старих књига, и намеран сам, да у овоме чланку изнесем све, што сам видео и преписао у надеи, да ћу тиме нешто допринети бољем познавању наше књижевности.

У тако званој горњој цркви у Сарајеву има десетак врло занимљивих писаних и штампаних србуља, важних са језичке стране а особито са некојих записа.

Истина не спада амо, али да напоменем и ово: има у црквеној архиви поред других и један ферман, у коме султан забрањује Турцима, да не вешају рају о црквена врата, него где на другоме месту.

Поред свег чувања, ове књиге помало труну и распадају се; велику би задужбину себи учинила српско-православна општина у Сарајеву, кад би, ако не сву архиву, барем оне старе књиге поклонила ученоме друштву или народном музеју у Београду.

Ево поменутих књига:

I.

Номоканон.

Ово је најважнија књига и по језику и по старости. Наслов јој је писан крупним црвеним словима и гласи:

**Кингѣ снѣ глѣмѣе грѣѣвскѣмѣ ѣзѣкомѣ номоканонѣ
нскѣзѣмѣе нашѣмѣ ѣзѣкомѣ закономѣ правило.**

Књига је у великом формату, писана је на излењираним пергаменту; слова су минејска и лепа, местимце ишарана; речи су титлама крће, неки слогови акцентовани; нека слова пишу се изнад речи, којој припадају; велика слова код наслова пишу се скраћено. Наслови појединих одека и почетна слова свију ставова писана су црвеним мастилом; црна су слова најпре писана а црвена касније те је преписивач на више места касније заборавио написати црвено почетно слово. Ову су књигу писала двојица, што се види и по рукопису и по томе, што има на крајку једног листа у среди књиге овај запис: **ѿ селѣ инсѣ грѣшны
Мнрославъ.** На последњој страни има наопачке написан тајни запис, по коме је ова књига писана господи десно-

тици Јелени 6879 г. од створења света а то је 1371 г. по Хр. Која је то „деспотица Јелена“? По мом немеродавном мишљењу то ће бити удовица цара Душана, која је умрла — по Кретићу — 1370—1371 г., покаљуђеривши се на неколико година пред смрт; ова је књига њојзи преписана, као што стоји у запису. Шафарик у својој књизи „Geschichte der südslavischen Literatur“ спомиње „Правилник“ Матије Властареса из XIV. века, у коме долазе многи одсеци, што се налазе и у овом сарајевском номоканону, али се позитивно не зна година, кад је „Правилник“ писан. Свакако је нужно, да се зна, која је од обе књиге старија? То остављам стручњацима да пресуде.

Овај је номоканон по свој прилици најстарији препис оног номоканона, што га је написао будимљески владика Теофил. Новији препис тога номоканона нашао је у Морачи архимандрит г. Н. Дучић и издао га у „Гласнику српског ученог друштва“ под насловом „Крмчија Морачка“. У сарајевском номоканону нема Фотијевих предговора, што их спомиње г. Дучић у Морачкој Крајини. Сва остала садржина, са малим изузетком, у обе књиге скоро једнака је. У Морачкој Крмчији нису ове две главе из сарајевског номоканона: **Кѹрѣл архѣиѣпа александрскаго възглашеніе бѣоуѣленно настаѣшоуѣмоу въ ѣдѣлю**; при крају нема ове главе: **Мнѣхмѣл Снѣгкѣлѣ ѣрѣмьскаго изложениѣ ѿ правѣѣриѣнъ вѣрѣ**.

Поред тога на последњем листу у сарајевском номоканону насликан је крет са четвороуголним коцкама, на којима су написани степени сродства и где је означено, до ког се колена сродници не могу венчавати, а од ког могу.

У језику се оба номоканона не слажу. Ту ћу разлику карактерисати у главним цртама: у Морачкој Крмчији долази слово **ѣ**, којег у сарајевском номоканону нема, него је свуда **и**; у Мор. Крмчији је на многим местима **ѣ**, гда је у

сати ради штампања овај важан споменик наше старе књижевности.

Ово је сво, што се у овој књизи налази :

Слово ѿ стѣхъ ѿ вселенскѣхъ седми съборъ гдѣ ѿ когдѣ ѿ на кнездо ихъ събра се.

Први је Никејски против Арија; у кратко описује, шта се на њему радило, спомиње који су свети оци на њему били.

Други беше въ аѿкурѣ; расправљало се питање: да ли да се натраг приме хришћани, који су због гонења прешли „ѿланьскомоу некрѣну“ и после гонења ишту, да их приме православљу?

Трећи беше въ новѣи кесарѣи ѿже на поѣтъ и правнахъ изложише ѿ црквиѣмъ строѣнѣи.

Четврти помесни јесте први вселенски у Никеји против Арија.

Пети въ антѣохѣи соудьсѣи и правила црквиѣ изгласише.

Шести беше въ ганѣрѣ ѿже јестъ митрополѣи пѣфлагонѣискаго ѿзѣка, и овде су нека црквиѣна правила донешена.

Седми въ сардиѣи сирѣчу въ сръдѣи сѣньдышиѣ се ѿпископомъ тремъ стомъ и ѿетиредесетъ и ѿдиномоу римскихъ и грѣкихъ изъ оба царства ради договора, да ли да се уваже закључци никејскогъ сабора? Још нека правила донеше.

Осми въ лѣудѣи ѿже јестъ митрополѣи фруѣниѣскаѣ; „ѿписаше“ потребна правила.

Девети помесни јесте други вселенски въ Констанѣтѣи градѣ, где 108 светихъ ѿцацъ проклеше Македонија.

(1) И у кратко спомиње радъ свихъ седми сабора; затѣмъ прѣлази на помесне саборе и такође ошѣрво наводи све, шта је на комъ ураѣено.

Први помесни беше противъ Павла Самосатскогъ за цара Аврелијана; јеретѣка Павла помоћу Аврелијана, који беше ѿлѣиѣи, ѿгнаше изъ црквиѣ.

Примедба. На другим местима има **Костантинъ, Константинъ, Костантин, једанпут само Кон'стантин**.

Десети помесни или трећи вселенски у Јефесу против „**Несторна злоуѣствикаго**“.

Једанајсти у Цариграду против архимандрита Јевтиха.

Дванајсти помесни или четврти вселенски въ халкидонѣ против Евтиха.

Тринајсти у Цариграду против „**Севира**“; последника Јевтихова.

Четрнајсти помесни или пети вселенски у Цариграду, против Оригена и Теодора, против списа Теодоритових, и списа епископа едескѣв.

Петнајсти помесни или шести вселенски у Цариграду против Теодора, епископа феуанског, Онорија римског и Кипра александријског, **дръзноюуше реѣни** да Исус има једну вољу и дејство и по рођењу.

Шеснајсти помесни или седми вселенски у Никеји против иконобораца.

Затим долази кратак рад свих сабора вселенских и помесних и прави разлику између обојих.

Ради вернијег прегледа и краткоће од сада ћу просто навести наслове разних одсека :

Истаькованіе стѣхъ гл҃емаго ѿи іс҃е х҃е б҃е нашъ помнѣни на́ амиѣ.

Истаькованіе ст҃го и́зъображенна върѣи ѣже іс҃ въроуію въ јединѣ б҃а.

Истаькованіе мѣтвъ ѣнже плоуѣни тѣ іс҃ х҃ оуѣг҃лати: ѡуе нашъ.

Прологъ реѣне прѣсловне свѣдѣнаго стѣхъ правна въ уѣтирѣи на десете титъ.

Примедба. У овим правилима долази **уѣтии памѣть** = успомена.

Дроуѣгоє предисловіе свѣдѣнаго правнаа иже по петъ скорѣ и шестагоже и седьмаго и иже по снхъ и приложнаго и съуеташаго с правнаи съ аѣльскыи же прѣже бывшии и стѣхъ скорѣ.

ТНТАЛЪ ПРАВНАО мьсъуетаниа и подобныи коемоуждоу тнлаоу главамъ. тнталь наиниы иезыкъмъ сказаетъ се грань, граньже кснѣ именоуетъ се съуетание или съвькоупленіе. граи ѣ. главы ѣи. глава ѣ.

— О ѣгословни и ѡ правокъриѣи кѣрѣ и ѡ правнахъ и ѡ поставленыхъ правнао стѣхъ аѣль иѣѣ. иѣ.

Сбора въ Константнѣ градѣ прѣваго правнао ѣ. ѣ.

Сбора иже въ иѣфесѣ правна ѣ.

Сбора иже въ картатени правнао ѣ.

Сбора въселеньскаго шестаго при оустниахъ црѣи иже въ троуѣхъ полатиъмъ правнао ѣ. ѡг иѣ.

Затимъ долази иете гране друга глава, после друга грана са три главе, треѣа са двадесет и две, четвѣрта са седамнаѣст, пѣта са три, шѣта са три, седма са ѣет, осма са деветнаѣст, девета са тридесет девет, десѣта — у рукопису забуномъ: деветамъ — са осамъ, ѣданаѣста са шѣснаѣст, дванаѣста са осамнаѣст, трѣнаѣста са четрдесет две и четрнаѣста грана са седам глава.

ВЪВЕДЕ НОМОКАНОУ снрѣхъ законѣмоу правнаоу изложѣнне соуѣаго въ кнѣгахъ снхъ съуетаниа свѣрѣиыи правнахъ стѣхъ аѣль и седмыи въселеньскыи стѣхъ скорѣ не тѣкможе тѣхъ иъ и полѣстѣиыи иже ѡ иѣкы и стѣи ѡиѣ ѡсобно бывшии правнахъ и како порѣдоу стоѣть и которыи скорѣ колѣко правнахъ имать.

НСТАВКОВАННІЕ изложѣнне правнаомъ аѣльскымъже и ѡѣльскымъ аѣкснѣ дѣаконѣ и законоѣхранѣтелѣ арѣстѣна правнаа стѣхъ аѣль.

Сѣго аѣла Павла правнаа црѣвѣнаа седмъ на десѣте.

Въспинаниѣ Курлаа Алексаидрьскаго въ ѿцемъ сего сбора.

Посланиѣ ѿтика иѣпа Костантина грѣ въ семоу сбороу.

Ѽ посланиа сего сбора иже въ римьскомоу папѣ кестинноу.

Ѽ СТВОРИШИ СЕ въ Костантини грѣ ѿ агапи и гладиин прецемъ се ѿ прѣстолю иѣппиѣ въстрьскаго грѣ въ црѣтво аркадиѣво сѣна ѿеѡсѣа великаго.

ПРАВИЛА ШЕСТАГО въселеньскаго сбора иже въ Костантини грѣ въ трѣхъ полатиѣхъ.

Примедба. У овом одсеку после 91. правила има к тумачеѣу му — уз сва правила, која су неразговорѣна, написано је такованиѣ — ова важна схолија: ѿблѣкы го нещѣи ѿ селѣнъ вѣлкодѣлци нарицают се. да негда оубо погыбнѣтъ лоуца или сѣице глѣтъ: вѣлкодѣлци лоуцоу извѣдоше или сѣице, снже вса вѣсѣни и ажда соутъ.

ПРАВИЛА СЕДМАГО въселѣнскаго сбора иже въ никенъ въторо сбора се.

ПРАВИЛО ИЖЕ ВЪ Костантини градѣ бывшаго прѣваго и втораго сбора въ цркви стыхъ апѣлъ.

ПРАВИЛА ТРИ ИЖЕ въ Костантини градѣ въ преименитѣи цркви бжѣиѣ моудрости рекше въ стѣи софѣи събрацѣаго се сбора.

СТГО И ВЕЛИКАГО Василиа ѿ послании иже въ амфилохию иѣппоу икониньскомоу и въ диѡроу и въ илѣхъ иѣкнѣхъ посланиихъ.

ТОГОЖЕ Ѽ КРѢМѣи съгрѣшающѣихъ правѣль къ. оу братѣхъ.

ТОГЖЕ Ѽ ТОМЪ КОЛИКА и какоу соутъ мѣста иени-тинѣхъ рекше задрѣщенѣиѣхъ.

ТОГѢ НАКАЗАНИЕ къ презвитероу ѿ бѣтвѣн сложбъ и ѿ приуещени и ѿ неродѣннихъ ѿ запрѣщеннихъ.

Тогоже великаго Василія послание къ Григорію бгословцоу ѿ мнѣшцѣмъ строенни.

Ѿ ПСАНИА СТГО ТАРАСИА архіеппа Костантинна града къ адріануу папѣ римскомуу главы разлуны ѿ оублажня бѣтвѣныхъ пѣни ежеже поставлати по мѣѣ.

СТГ ДИѦНСИА АРХІЕППА александрскаго ѿ томъ кода побѣить въ великоу соутоу постъ ѿстави.

Тогоже ѿ соушнихъ безъ ѿщенни страхе ради смртиаго приѡбщюцихъ се и по томъ оустраваюцихъ се.

СТГО Петра александрскаго свѣщномоуѣннѣ правна ѿ ѡврыгшихъ се.

СТГО ГРИГОРИА ЕППА новыѣ кесаріѣ угодотворѣи и ѿ бывшихъ въ нашестви варварѣ.

ВЕЛИКАГО АѦНАСИА архіеппа александрскаго послание къ амоноу мнхоу ѿ съблжнющихъ се къ ѡце.

Ѿ дроугаго посланна.

Тогоже ѿ оузкоѣенныхъ кнгахъ ѿ декетаго посланна праздниаго.

ВЕЛИКАГО АѦНАСИА ѿ посланна нже къ роуфинау ѣппоу.

СТГО Григоріа богословца ѿ словесъ ѿ тѣхже кнгахъ. На маргини: ѿ селъ писа' грѣшны Мирославъ.

СТГО ГРИГОРИА ИУСЬКАГО къ антою ѣппоу мелетійскомуу правиль.

Тимофеа архіеппа александрскаго единого ѿ етѣ и недесетъ стѣхъ ѡцѣ нже въ Костантинн градѣ на Македонна събравшихъ се съже Тимотеі прѣпрѣтѣнника прѣстолау нѣше Ѧеѡфила правиль.

Оеѡфил архіеѡпа александрскаго възглавленіе бго-
явленію наставио въ недлю всѣже правиль дї.

Кѡрнла архіеѡпа алектандрѣаго ѡ посланнѣ иже къ
домноу правиль .ѣ. и ннѣ главы ѡ друугѣ іего посланнѣ.
Кѡ іеволгнѣ алектандрѣагоу іеднѣ.

Тоѣже ѡ посланнѣ къ пендаполѣннѣ и ливнїскнѣмъ
іеѡпомъ.

Тоѣже къ Маѣмоу днѣноу.

Тогоже къ Геннадно архимандрѣагоу.

Ѣ посланнѣ къ Еклогно алектандрѣагоу.

Кѡрнла архіеѡпа алектандрскаго възглашеніе бгоявле-
нію наставиоуѡму въ недлю.

Тоѣже ѡ правокверн главъ. ѣѣ.

Генаднѣ архіеѡпа Костантнѣа гра н иже тоѣа сѣшѣ-
наго се ѣтго свора ѡ посланнѣ къ всѣмъ іеѡпомъ.

Ѣ посланнѣ ѡ Костантнѣа граа свора къ Млртнрнѣ
ѣѡноу антѡхнѣагоу ѡ томъ како прннѣмѣ іеретнѣ прн-
ходѣшене къ сворнѣ црѣвн.

Главы велнкнѣ црѣве рекнѣ ѣтѣе ѡфнѣ запехатѣнѣ
златоу печатнѣ црѣа Ноустнннѣаа ѡ равѣхъ прнѣѣаюцннѣхъ
въ црѣвъ.

Днмнтрнѣ мнтрополнѣа кѡзнїскаго ѡ шѣковнѣхъ и
ѡ хлѣн царѣхъ.

Сходнѣа: хлѣн крѣтѣ нменѡѣет' се.

Ѣ малѣснѣ нѣхъ иже соѣтѣ ннѣа глѣемнѣ
бго мнѣа вѣбоѣннѣ. Нѣмѣа у Косанѣѣвом прнѣдоу.

Петрѣ архіеѡпа антѡхнѣаагоу къ венѣтѣѣѣско-
моу архіеѡпоу въ же сѣнѣ прн патрнѣарсѣа Костантнѣа гра
алѣкснѣ.

Леѡнтѣ архіеѡпа ѣагарѣааго ѡ трнѣ посланнѣ
ѡ тѣхѣ прѣснѣѣхъ ѡ прѣаго посланнѣ.

Блѣенѣаго Ннѣа урѣнорнзѣѣа посланнѣе къ црѣк-
лнѣо прѣзвѣгерѣоу соѣрово наѣаѣаюцнѣоу на сѣгрѣаюцнѣе и

глаголююу не доваѣеть на показаніе исповѣданіе оустынь
аще и дѣла постынныхъ не боуѣтъ.

Ѽ СВѢТКА БѢТВЪНЫХЪ заповѣди нже въ бѣтвѣ-
нымъ насѣднѣ црѣа ноустниахъ разануны заповѣди схо-
деще се поѣно съ бѣтвеными и свѣренными правнѣ и ѿ
обидѣа свою крѣпость дающе нѣже уныи пѣкни и унсло
положихомъ да въ скорѣ ѿбрецѣѣ се нскомаа глава по-
неже ѣко рѣно іе ѿ разануныхъ заповѣди быти съуета-
нымы ѣкоже писано іе зѣ.

Зачело заповѣди ѣеже зачело ѿ правменыхъ и ѿ
стежаныхъ.

Заповѣд прѣвѣа ѿ новыхъ ноустниахъ црѣа ѿ прѣвы-
ныхъ великыхъ бѣжнхъ дарѣхъ и ѿ поѣвѣи бѣтвенымы и
соѣрннымы правномъ уѣсти и како поѣмаѣтъ ѣѣпы или
прнѣтнныи на поставленіе прикоднѣи и ѿ протнны
прнѣтнныи строѣннѣи ѿ моужсцѣмы же и женсцѣмы и ѿ
ныныхъ разануныхъ потребахъ нѣже прѣдѣсловнѣа прѣже
напнхомъ.

Ѽ сѣавъ ѿ нноѣ заповѣди.

ПОКАА ЗАПОВѢДЬ БЛГОУТНВАГО црѣа Алексѣа Ко-
минна.

ЗАПОВѢДЬ ПОКАА ѿ хртолюбнѣаго црѣа нашего
Алексѣа Коминна ѣца ннонѣа нндикѣа седмааго въ лѣ 78ф
78в. нже изложена въ ѿ карды храннтелѣа полѣтъ и н прѣ-
вааго соуднѣа снѣнѣаго.

ВЪСПОМНАННІЕ храннтелѣа полѣаты и великааго стра-
жа Іоанѣа трахнѣа ѿ немѣже и рѣзрѣшеннѣа въ нзрѣѣно црѣемъ
напнныи стыннѣа прѣже бывшѣа ѿ ннего покаа заповѣдъ ѿ
брацѣхъ оутвѣрждающн поѣвѣннѣа и нераздѣшенѣа быти
поѣвѣвѣающн съ свѣрейѣными молитѣаи бывшемѣа ѿброу-
ченнѣа ѣца марта въ лѣ 78х.

Ѽ РАЗАНУНЫХЪ ТИТѢЛѢ рекнѣа грѣннн ноустнннѣахъ
црѣа новыхъ заповѣди глакы по нзбрѣннѣа разануны.

ИЗРАНИЕ ѿ ЗАКОНА БМЪ даннаго нѣзлытоу мону-
сеѡмъ ѡ соудѣ и ѡ правдѣ.

НИКНТЫ МИНХА И прѣзвѣтера монастырѣ стоудн-
нскаго пореклоу стн флѡа къ латинѡмъ ѿ опрѣснѣхъ.

СТГО АНАСТАСИА патрарха антиѡхискаго оука-
зание како велѣнь и апѣльскыи ѿ и арханѣльскыи санъ како
не возмѡж'но стѡи ѿ мирьскаго ѣлка соудимоу быти нь
ѿ вол'шаго стѡх ѡкоже и прѣкнѡа рекоше.

Тогоже стго Анастасиѡ исповѣданне ѡ илѣ римь-
сѣмъ Гргорню и бесѣдокниѣ и уюотворци.

Унь рекше мѡткы ѡ цѣлнню и примиренню кюцинихъ
се мѡтѡ надъ кюцини' се прѣкоѣ ѿ. пѡмъ. ѡз. рѣ.

Мѡтѡ дроугѡ надъ кюцини' се.

Вѣдѣнне нзвѣстѡ ѡ томъ како пѡбѣть быти бѣтѣ-
номоу приношенню къ стѣн слоужбѣ ѡ хлѣбѣ и ѡ уаши
приношеннѡ и ѡ проскорѣ и ѡ винѣ.

ЗАКОНА ГРАДЬСКАГО главы разнѡуныи м. глань ѿ
нихъже кн. ѡ поставленни ѡппъ и прѣзвѣтеръ ѿ, глань ѡ.
ѡ свѣдѣнни ѡброуѣеннѡ.

Глань в. ѡ залоужбѣ ѡброуѣеннѡ.

Гр. г. ѡ дарѣхъ ѡброуѣеннѡ.

Гр. д. ѡ оуставѣ свѣцѡлннѡ бракоу.

Гр. е. ѡ нзвѣщѣнни брака.

Гр. з. ѡ прѣжде браунѣмъ дарѣ.

Гр. ж. ѡ възбраненныхъ брацѣхъ.

Примедба. У 18. правилу ове граде изоставѣена је
реч дѣщерѣ, те на дотичномъ мѣсту стоји знак +, који је и
на маргини, где је реч исписана.

Гр. ѡ. ѡ исправленни вѣнѡ.

Гр. ф. ѡ ѡмыщѣнни вѣнѡ и тежести ѡго.

Гр. г. ѡ дарѣхъ междоу моужемъ и женоу.

Гр. а. ѡ разрѣшенни брака и ѡ винахъ ѡго.

Гр. Ђ1. ѿ дрѣхъ.

Гр. Ѓ1. ѿ обрѣщенни даровъ.

Гр. Ѓ1. ѿ продажни и коупленни.

Гр. Ђ1. ѿ наслѣдени.

Гр. Ѓ1. ѿ дѣзъ и ѿ злѡзъ.

Гр. Ѓ1. ѿ нанмованихъ.

Гр. Ѓ1. ѿ покладѣжи (кад се што коме на сахрану даде).

Гр. Ђ1. ѿ съставленни ѿ вѣщны.

Гр. Ђ1. ѿ разрѣшенни ѿ вѣщны и нанм.

Гр. Ђ1. ѿ зѣвъ самовластныхъ.

Гр. Ђ1. ѿ зѣвъ соущихъ по властни рѣтъ своихъ.

Гр. Ђ1. ѿ зѣвъ свободѣнныхъ.

Гр. Ђ1. ѿ зѣвъ ѿ ѿпъ и мнѡхъ.

Гр. Ђ1. ѿ прѣврѣщенни зѣвъ.

Гр. Ђ1. ѿ разрѣшенни соущихъ по властни.

Гр. Ђ1. ѿ свѣдѣтелихъ.

Гр. Ђ1. ѿ поставленни ѿ ѿпъ и прѣзвѣтеръ.

Гр. Ђ1. ѿ Кодникелъ рекъше ѿ испльненни зѣвъ
Кодникелъось скъзаетъ се ѿ недоставнаго въ зѣвъ раз-
зоума зѣвѣнакшемоу на испльненни.

Гр. Ђ1. ѿ наслѣдницъ.

Гр. Ђ1. ѿ оустроѣени.

Гр. Ђ1. ѿ раздѣленни.

Примедба. Уз ову грану иде ова важна схолија:

Литра имѣ бѣ. златника и раздѣляетъ се на бѣ. ѣсти
тиже ѣсти нарицѡт се оуѣтгнѣ ѣдинаже оуѣтгнѣ имѣ ѣ.
златникъ. Још и данас се употребљује у Босни „јунга“ као
мера. И јесте 1½ ока.

Гр. Ђ1. ѿ ѡтѣмѣреныхъ ѿ наслѣднихъ.

Гр. Ђ1. ѿ свободѣдени.

Примедба. Овде долази реч ѣстѣднихъ.

Гр. Ђ1. ѿ дрѣхъ дѣмѣныхъ въ зѣвъ или въ жнѡтѣ
или по смѣти.

Гр. Љз. ѿ приставицеѣхъ.

Гр. Љз. ѿ томъ коѣа поѣметъ зан'модав'цемъ поге-
зати наслѣдники скон'уав'шихъ се.

Гр. Љи. ѿ љини новыихъ домовъ и ѿ поновлѣнии
вѣтхыхъ и ѿ инихъ вѣрехъ.

Гр. Љѳ. ѿ казнехъ.

Примедба. Схолија: ѿ чимъ ѿ чухъ падыре-
рицаже пасторки сказаетъ се.

Да није ово извадак из Душановог зако-
ника? ⁽¹⁾

Ѡ БЕЗАКОННЫХЪ БРАЦЕХЪ смирѣхъ ѿ крькомѣше-
нии нже на нагоубоу љвоу стадоу нѣхъ въ мирѣ прорастоше
Снениихъ свѣци'наго архисѣпа Кон'стантина грѣ и соуцпаго
с нимъ ѣтго свора нже ѣжнею блѣтню нѣхъ правано и
законно снн безаконни браци ꙗко ѡгнь поналѣюще вса-
уьскаа сворнымъ соудомъ възбранени быше и погыбше
въ бѣ. Ферварѣ мѣа въ лѣ ꙗѳѣ.

Писание патриарха изложено ѿ Іѡа книгохранителя
и ѡпополита ѿ понмьшимъ второю брѣтоубеодоу свое
мѣтере и ѿ подобнымъ дати немюу запрѣщеніе.

Ѡ нѣкоємъ съуетавшимъ своемоу сѣову бракомъ
дырерѣ нѣкоѣго по властню соуцоу безъ коле оца ісе.

Ѡ тѣхъже брацехъ.

Ѡ тыноіе главы.

Сѣде извѣстною разѣвленіе въз'браннимъ и законни-
ымъ бракомъ.

Примедба. Овде долазе разне таблице сродства; јасно
се види, да је кожа лењирапа.

ГЛАВЫ ЦРѢКВЫНЕ въпроси правна'ны и ѡвѣсти ѣтго
свора бывапаго въ дѣи прѣѡсвѣцпаго и въселен'скаго па-

(1) Или је Душан из грчког оригинала неке ствари из овог законика
у свој узео.

триар'ха Костантина града Николи въпрошени ѿ Нѡана
мина и мѡуал'ника нже въ ѣтен горѣ и соущихъ с нимъ
христоризъць.

ѦВѢТН ПРѢБЛЖНАГО митрополита нравленскаго
никиты прѣложеннымъ въ прошеніемъ ѿ Костан'тина ієппа
пам'филска.

ИЗЛОЖЕНІЕ РЕКЪШЕ въспоминаніе бывшаго цр-
кв'наго съединенна при Костан'тинѣ и Романѣ ѡвомоу
цртвоуіоуѡу ѡвомоу же тогѡ цртѡа ѡц сномъ поу'теноу
соущоу.

ѢТГО ІЕППАНИА архієппа коупрьскаго грѡ Ко-
стантина ѡ іересехъ всѣмъ іересемъ іѣтери соутъ и прьво-
ѡбразыне уетыры варвар'ство, скѣѡство, ієлпн'ство и юдѣн-
ство ѿ снхъже нныє всевъзрастоше.

Снє седмаго свѣтка ѡглавленіе. Главы масалинскаго
злоу'ствала повелѣннѡ изетн ѿ кннгъ нхъ.

И ієіє ѡ прѣѣ рѣннѣн ієреси масалин'сѣтн нже въ
монастырнхъ пѡує ѡбрѣтает' се ѿ свисаннѡ **Ѧѡрнѡва.**

Снн оубо ієреси до маркиана црѣа по маркианѣже ма-
ломъ напредѣ и до пѣа. И при лѡнѣтѣ црѣн възрастоше
ієреси снє.

Набраја све редом ієреси, и наводи шта који верују,
па онда долазе разне молитве, које ваља читати, кад се који
од јеретика враѡа православију.

МНХАНА СІГКѢЛА ієрѣмьскаго изложение ѡ пра-
вокрѣтнѣ вѣрѣ.

Завршетак :

Сконѡуаше се бгѡдохвен'ныє снє кннгы помоѡанѡнъ
помоцнню стѣне трѡнѣе и силою животворецѡаго крѣта и
мѡтѡамн прѣутнє клѡуѣе наше кѣе и всѣ ѣтѣ аминь

На другој страни касније додано :

О възвращенихъ брацѣхъ. За тимъ је на читавој страни насликан крст, где су уписани разни степени сродства, и означено је, до ког се колена сродници не могу узимати, а од ког могу.

II.

Патерикъ = Ѡуѣникъ.

ПОУЧЕЊІЕ СТІ^х ѠЦЬ НА СІБНІЕ СЪВРЪШЕНІА.

Ова је књига доста сачувана и прилично лепимъ словима писана. У среди фали један лист, јер га ни переписивач не нађе у књизи, из које је прегледао, као што сам вели на 118 страни: *Зѣ не ѡбрѣтохъ ници ѡдръзехъ Ѡуѣникъ ко^н семъ.*

Исторіја ове књиге описана је на завршетку јој:

Повелѣніемъ гна Мѣхѣла Дѣнсѣлаша и братіамъ его Николѣ и драгобратоу троудихъ се ѡ семъ писани азъ многогрѣшнѣи и окаянъ и мышнъ въ ѹлѣѣ богати трѣхъми а оубогиѣ доврѣни дѣлѣ дѣлѣ Мѣтрѣ ѡ скон дроуга и сѣи пѣи въ мѣстоу Сараевѣ въ благоутѣваго хрѣтіани на дѣмоу Мѣхѣла кзюиѣ дѣнсѣла въ величїи ѹтѣи и оусрѣио: — Мѣже юнїе и сѣвѣзрѣстїе и колѣнѣи класю се не грѣде ниже порѣцїе аще не роукою нѣ езѣкомъ мѣе бѣѣтъ ѹтѣи погрѣшенио ѹтоуше любѣве рѣи хѣи испрѣвѣните и нѣ троудикѣиго се ѡ семъ бѣвѣте а не клѣните вѣ рѣи тако мѣо: — Тога Ко-сноу пѣрѣжѣи великомѣ Моуѣстафа пѣи сѣрѣиикѣже благоутѣвѣомѣи и хѣолюбѣиномѣи патрїарѣхоу пѣѣскомѣи кѣи Макарїоу пѣрѣжѣицоу сѣрѣскоуе пѣчѣѣство и Бѣлгарѣи и пѣрѣскѣи странїи. —

Допнѣ мѣи сѣи нѣ. дѣи въ лѣи 7073. (7073 од стѣ. света; 1565. п. Хр.) крѣи слѣи ѣи. нѣи дѣи. въ домѣ Мѣхѣлоуѣ.

Садржај патерика: поучни говори разнихъ светихъ отаца у разнимъ приликама, п. пр.: о прѣлѣсти жѣиѣскон, Зѣла-

тоу҃ста: ѿ покалѣиѣн, ѿ жене погоубљеннон ѿ моужа еє, о
внсокооуѣиѣн живот Марије Египћанке и т. д.

На овој књизи има више записа, од којих сам снимио
ова три, за које држим, да ће бити најважнији:

(види у прилогу те записе под I. II. III.)

Осим ових натписа има на штампаним листовима овај
Wasserdruck (слепо слово, слепа слика):

(види у прилогу тај Wasserdruck под I.)

III.

М и н е ј.

Нема наслова, него одмах долази предговор Божидача
Вуковића, који је овај минеј за читаву годину у Млещима
1538 г. довршио. И у овоме, као и у свима Божидаревим
издањима, речи су акцентуисане. Спомени ње га Шафарик.

На првом је листу у правилним шарама овај грб „вој-
воде Божидача“:

Овај је **вѣлѣѣѣ**, по сопственим му речима, добио од рим-
ског ћесара Карла V.

Све, што ваља о овој књизи знати, налази се у предговору и завршетку.

У предговору спомиње Божидар Вуковић, родом из Подгорице, како су нужне оваке књиге црквама, и како од турских зулума не могу излазити у постојбини му, те се склопио на запад у Италију са својом штампаријом, коју смера у згоднијим приликама у постојбину пренети. На крају предговора стоји, да је књига почета године 7044 од ств. света, или 1536 од рођења Христова. Иза предговора има осам листи рукописа, за свеце 3 новембра.

На крају пред завршетком налази се овај запис:

Лѣто ѿ ро хва свѣтѣ (т. ј. 1702) нѣ іе. сїно кнїгѣ
приложн кѣ цркви сархѣвкзю стѣ архангѣл кѣ Мѣрко Ни-
колѣи кога поидѣ кѣ стѣомѣ иерлѣмѣ.

У завршетку спомиње се, да је ову књигу сложио по Божидаревој заповести јерођакон Мојсије из манастира Дечана, који је родом из места „Шадиковѣ“. Спомиње се, да су тада била ова четири вселенска патријарха: у Цариграду, новом Риму кир Јеремија, у Александрији кир Јоаким, у Антиохији кир Ђерман. Даље, да је ова књига свршена 19 јануара 1538 г. у „Бистѣицеѣ“.

IV.

О к т о и х.

Издао га Б. Вуковић у Млечима 1537 г., а сложио га свештеници из Пријепља Теодосије и Ђенадије, парајеклисијарх манастира св. Саве српског, који је у Милешеву.

Почетак фали; листови пснадају.

На првом листу записано је, да је ову књигу „поновио“ (увезао?) неки екмеџија Михаило 7220 г. и приложио иволничкој (?) цркви архангела Михаила.

V.

Четверојеванђелије.

Слова за ову штампарију (фóрми сїе) набавио је кнез Радиша Дмитривић и спремао се, да штампа црквене књиге, али напрасно оболи и остави сав штампарски прибор у свом дому, који после на понуду пренесе Тројан Гундулић у свој дом у Дубровнику и наштампа ову књигу.

Слова је сложио на заповест Тројанову јеромонах Мардарије од манастира Мркшине цркве, која је близу Црне Горе.

Тада је владао над источним царством велики Амирех султан Сулејман.

Књига је довршена 1552 г. у Београду; спомиње је у поменутом свом делу и Шафарик. На листовима се и у овој књизи налази пресликани Wasserdruck под I.

Ово исто јеванђеље налази се у још једном лошије сачуваном примерку.

VI.

Јеванђелије.

Сва четир јеванђелиста. Писано је леним минејским словима, а нигде није записано, ко га је ни где га је писао.

На последњем чистом листу има овај запис:

Сне вїсть кѣ лѣтѣ 7190 (т. ј. 1682) мѣа є.
Сне стоє єїїє ѡвѣпи мѡнахѡа єтѣїѣа за л. днѣа ѡ кѡ-
мрѣзскаго агарѣнна єгдажѣ се разсѣшє єти мѡнѣ-
єтїрн грѣхѣ рѣа нѣшї тогѣ сѣ разорнїшѣ многа
црѣка зданна ѡ ѡснованна порѣк'номѣ гѣ кѣ єтѣмѣ
єїїїн камѣнѣ нѣ камѣнн нѣ ѡстанѣ нѣжє нѣ разорнїсє ѡлє
нѣ тогѣ країа пѣиїа нѣ красѡтахѣ єтїї, црѣкѣвї кѣнѣзѣнѣ кѣ
мрѣзѡсть прѣтѣѡрїшѣ сє, грѣхѣ рѣн нѣшї пѣлѣнѣ вѣзлѡ-
бѣнїиї ѡпѣстѣнїа єтїї нѣ країїн мѡнѣтїрѣх змѣстѣнїнѣ

плахун^и братіе сагорѣнїа стїѣ црѣкви ѡкоже црѣкѣ Єрѣмїа
 бжїа грѣ Іеросалима тѣмже са нїи казпни на стїмѣ црѣк-
 камъ разврѣзѣте врата къша бжне свѣтланица и проутѣ гла
 прѣрѣаскне, тогѣ благоуастивомъ стѣхъ многа расхрищенна
 више ѡѣи вѣковѣ, тогѣ многа крѣкопродитїа више хри-
 тикиѡ ѡ моти вѣковѣ тѣмже са Давидѡ възвнѣ въ
 приошѣ езици въ стѣ жилища твоѣ ѡскѣрѣнише, црѣкви
 стїе твоѣ положнїѣ трѣнна рѣ твоїи врании птица нбннїи
 пронаше крѣвъ и ѣ вода ѡ крѣ стїи сѣлени твоїи.

И овде се налази васердрук али овакав:

(види у прилогу тај васердрук под II.)

VII.

Оковано јеванђелије.

Сва четир јеванђелиста.

Лено писано, са шареним, иницијалима; где који јеван-
 ђелист почиње, ту је читава плоча од шара, обојених цр-
 веном и зеленом — јаснијом и тавнијом — бојом. Почетак
 фали. Оковано је у сребро, у ком су испунчене слике све-
 титеља.

На крајевима првих листа овај је запис:

Въ лѣто 7177 (т. ј. 1668) а ѡ рѣ хѣа 7177 (т. ј.
 1668) ѡкова се сїе еѣлїе въ вѣграѣхъ срѣкѣѡ и више
 хитїори ѡковъ харїа Іѡкѣ кзїѡнїа братїа по имѣхъ сар-
 екци: Мїхаїл Ѡдїїѣ Їзро Мїхаїловїѣ Комлїенъ терзїа
 Мнаста Їзруїа Мнастїи Сѣкзловїѣ Мнастїи Кзїїновїѣ и
 Вѣкашнїи Кзїїновїѣ Велинїи и Дмїтїа кзїїнїе Грзїца тер-
 зїа Вѣкѣ Їзруїа Сладѣ кзїїнїа и Вѣнїи Мнастїиновїѣ
 ѡваа братїа прѣрѣуєїна ѡкованїе и приложнїе сїе стѣе
 еѣлїе въ црѣкѣ сарлѣккзїю въ хрѣ стїи архагїл Мїхаїла
 и Гаврїїла и проутїи на сѣлѣхъ црѣкви и своїи помѣ кзїїнїи

въ вѣторое лѣто кѣѣтва свѣтѣиша **Свѣдѣнїѣ** нашего косаѣ-
каго кѣ **Хрѣфора**: — бѣ да ѣ прѣтн.

И овде се налази на листовима слепо писмо под II.

VIII.

Беседе свѣтих отаца и животи свѣтаца.

У ове књиге нема наслова. Рукопис је леп, почетна слова местимице ишарана; листови су расути. Из садржине види се, да је то скуп беседа, што су их свети оци при разним приликама држали. Ево садржине:

1.) Григорија ниског беседа на обрезаѣ са кратком похвалом Василију великоме. 2.) Истог, у исти дан надгробно слово свом брату великом Василију. 3.) Василија великог слово о крштењу Исусову. 4.) Јована Златоуста: да се иде у цркву и о крштењу. 5.) Истог о речима: то је мој син вазљубљени. 6.) Истог: на сѣое прощѣнїе. 7.) Истог на богојављење. 8.) Јулијана епископа тавијског на крштење Исусово. 9.) Ј. Златоуста на богојављење. 10.) Истог исто. 11.) Исихија презвитера јерусалимског на богојављење. 12.) Антипатра епископа востјонског на богојављење. 13.) Животопис св. оца Антонија великог, написао га патријарх александријски Атанасије. 14.) Живот оца Јефтимија великог. 15.) Живот Григорија богослова архијенискона цариградског, написао га ученик му Григорије. 16.) Јована митрополита еѣајтиског слово у похвалу тријерарсима. 17.) Слово ѿ сказанїѣ еѣл'скѣ на срътенїе. 18.) Слово Амфилохија епископа иконијског на сретеније. 19.) Мучење св. Ђорѣа. 20.) Богослову и јеванђелисту Јовану у похвалу од Златоуста. 21.) Прокла, епископа цариградског, у похвалу јеванђелисти Јовану. 22.) Кирил, архијенископ александријски о јеванђелисти Јовану и Богородици. 23.) Игумана студијског Теодора слово на обрѣтеније главе Крститељево.

24.) Кирила александријског о Богородици и о св. оцима на сабору у Јефесу против Нестора.

Примедба. Овде — сигурно писац — упућује, да се нека слова потраже у преподобном Јефрему.

25.) Мучење св. Тодора стратилата.

26.) Антипатер, острошки епископ: на рођење Крститеља.

27.) Аетија, презвитера цариградског: на рођење претече.

28.) Тодора, игумана студијског: на рођење претече.

29.) Мучење свете Февроније.

30.) Мучење св. Петра и Павла.

31.) Исихија, презвитера јерусалимског слово на Петров-дан.

32.) Мучење св. Прокопија.

33.) Друга страст св. Проконија.

34.) Златоуст у похвалу св. Илији.

35.) Мучење св. Панделејмона.

36.) Мучење св. Михаила ученика св. Тодора едеског.

37.) Пренос мошти мученика св. Стевана.

38.) Златоуст у похвалу првомученику св. Стефану.

39.) Златоуст тумачи јеванђеље на преображење.

40.) Златоуста слово на преображење.

41.) Прокла слово на преображење.

42.) Кирила александријског слово на преображење.

43.) Анастасија монаха слово на преображење.

44.) Дамаскина слово на успеније.

45.) Андреја, архијерејскога критског слово на успеније.

46.) Истог исто.

47.) Ђермана (Гјермилх) патријарха цриградеког слово на успеније.

48.) Живот и погибија претече од ученика му Марка.

49.) Златоуст слово на усековање.

Ова је књига врло важна са записа, који су написани на окрајцима првих листова. Ево тих записа, како их нађох и верно преписах:

Мелетіи Милепоковиѹ бѣи (т. ј. божијом милошћу) православни Митрополѣт каварски (Дабарски) і всеи Босни, престави се во Сараеве въ своєи резиденцији лѣта г҃ѣа ҃҃ѣѣ — т. ј. 1740 — векѣ бѣ. — т. ј. 24 — го въ вни вѣженеиша і стейша г҃ѣа г҃ѣа Іоаникиа Караѣологѣ грека Костантинополца іже славѣ на гробниѣмъ его пѣиѣмъ въ церкви стѣхъ Архистратиговъ въ Сараеве векѣ бѣ. правилъ престолъ босанскіе митрополѣи лѣтъ бѣ і месецен бѣ. і добре зпаса въ православнѣи словесное свое стадо ѿнде въ г҃ѣхъ вѣднѣмъ вѣунаѣ память са праветиѣмъ.

Петрониі Милетиѹ презвитрѣ і протосѣггелъ еѣархъ дабарскіе босанскіе митрополѣи престави се въ Сараеве лѣта г҃ѣа ҃҃ѣѣ го вѣднѣмъ вѣунаѣ память са праветиѣмъ.

Въ лѣто г҃ѣе 1752 маѣа 31 кѣрь стѣе церкви саравекскіе единодушно с целѣмъ народомъ хрѣстиѣнъ саравекскихъ ізбраше на престолъ босанскои Митрополѣи уастиѣиша и препѣвѣиша Аукъ и Архимандрѣта стѣе ѿбнѣтеи стѣовсѣиенскіе пѣкскіе г҃ѣа г҃ѣа Паѣсиа Лазаревнѹа ѣеромонаха въ лѣто г҃ѣе 1752 месеца маѣа бѣ. иѣзложеніе с престола босанскіе митрополѣи Гавриѣла Мѣхѣа въ Трапѣиѣе прѣ корте свѣтлаго г҃ѣа вѣзѣра Ахметъ плше бѣз прѣлѣѣа і оглашеніе въ Сараеве прѣ свѣдѣскоѣ доме сего месеца въ 10 тѣи день Паѣсиѣ Лазаревнѹа бѣи православни Митрополѣт дабарски і всеи Босни вѣсть ѿбѣренъ въ патриархѣи сѣрвскои г҃ѣиѣ Аѣанасѣемъ 2 патриархомъ сѣрвскимъ въ лѣто г҃ѣе 1752 июнна 22 дниѣ преставлѣиѣе его преѿбѣиенствѣа лѣта г҃ѣа 1759 го февѣрѣарѣа 2го въ Сараеве въ дни вѣѣиѣиѣиѣаго і стейшаго г҃ѣа г҃ѣа Кѣрѣѣла втораго архѣиѣиѣископа пѣвскаго патриарха сѣрвскаго еѣеѣѣе лѣта апрѣѣлѣа 4 го вѣсть донаѣиѣа въ Сараеве ѿ

рождени женскогъ пола свѣтани Мѣстафе сѣнъ свѣтани Ахметовъ и сакршѣ се сего мѣсеца 10 ти день. Мѣа же 8 го дна на освѣтани паде снѣгъ. Лѣта 1759 го марта 25 го дна въ церкви сто Архигелској сарлевској проутена вѣсть кнѣга ѿ бѣтѣшаго гѣа Кирила втораго Архїенїскопа пекскаго Патрїарха сербскаго за постављѣнїе на престолю Босанскїе митрополиї Вѣолюбѣзнеїшаго гѣа Васиља Кркнуа епїскона косовскаго и прѣшествоїе его ѿ патрїаршїи са снїгелїею патрїаршескою и тїтѣлою Митрополїтскою къ Сарлево лѣта 1760 сѣвтокри 12 го.

IX.

П с а л т и р.

Врло стара књига, почиње се расипати, лѣтови већ неки труну. Фали почетак и крај. Стране су арапским цифрама означене. Слова су као и у издањима Божицара Вуковића. Поклонио га по запису на њему:

Врсанпѣ из села Крмнѣхъ понѣ Нинкѣ оѣтмѣрѣ ,zǃzǃ (т. ј. 7207 или 1699) мѣа юла 27.

X.

Осим ових Србуља нашао сам и овај латинско-грчки текст Аристотела: ARISTOTELIS MECHANICA graeca, emendata, latina facta et commentariis illustrata ab Henrico Monantholio medico et mathematicarum artium professore regio ad Henricum III Galliae et Navarrae regem christianissimum. Parisiis apud Jeremiam Perier via Jacobae sub signo Bellerophontis M. D. XCIX.

После наслова је француски текст, по коме се дозвољава да се књига сме штампати. Књига је украшена лено израђеним сликама за доказ појединих правила.

XI.

Поред осталих налази се једна скоро увезана књига штампана у Млещима 1611; у њој су управо две књиге; прва је „**паук крстнаиски**“ а друга „**зламених влаженне дивнице Марне**“.

А). „**Паук крстнаиски**“ има 308 листи, у овом егземплару фали првих 80 листи. Штампана је такозваном босанском ћирилицом на малој осмини; на свакој страни има 34 реда. На маргини сваке стране наштампан је наслов онога, о чему се где говори. Листови су означени с једне стране арапским цифрама и бројевима, за које су узета писмена из босанске ћирилице; с друге стране означен је број одсека писменима. Доле на маргини означен је сваки табак писменима по реду из латинске азбуке и бројевима 1—4. Интерпункција је неправилна.

Садржина од 80. листа ова је: **Оуе нашъ** — то је по реду шести одсек; — молитва је подељена на седам прошења и о сваком прошењу говори носење.

Од 99. листа говори о молитви „**здрава Марна**“ — наше „Богородице Дјево“; — овај је одсек, сигурно погрешно, опет означен са 5. = 6. Потпун наслов: **ЗДРАВА МАРНА ПОЗДРАВЉНЕННЕ АНЃЕОСКО. ОКО СЕ ПОЗДРАВЉНЕННЕ ЗОВЕ ЗДРАВА МАРНА ГОСПИНИХ МОЛИКЛА**. За тим је слика, која представља благовести. После тога долази текст молитве, иза чега се вели да су нас овој молитви научила три учитеља: анђе Гаврило, света Јелисавета и света мајка „царква“. Тумачење ове молитве изложено је све до 111. листа.

Са 111 листом почиње седми одсек: **ЗАНОВНЕДИ КОЖНЕ** и о томе до половине 130 листа, а одатле:

ЗАНОВНЕДИ свете малке царкве до 136. листа, који фали. Иза првог наслова слика преображења. Најпре се наводи текст па се онда тумачи свака појединачна заповест. Код

прве црквене заповједи навађају се сви празници, које је дужан хришћанин светковати; значајно је, да су за светковање о Божићу, ускресу и духовима прописана три дана.

Од 137. листа говори у осмом одсеку **Ω ПОСКЕТНИЦА** црковине и о служби при тим посвећењима; о томе све до половине 141 листа.

Са другом половином тог листа говори се **Ω КАРЦЕННА** до 151. листа. Испод наслова слика Исусова крштења.

На 151. листу: **Ω ПОСКЕТНИЦА** крхзме, али потврђених.

На другој страни истог листа **Ω ПОСКЕТНИЦА** Тнед и Карви Невкарстоке до 160 листа, који фали.

Од 160 листа: **О СВЕТЕ МИСЕ**; изложено је тумачење мисе све до друге половине 179 листа, где почиње: **ΩДОФИЦА КОЕ СЕ** у цркви говори дань и поѡ, официне хоѡне рнети пашнемъ незикомъ днело божанствено и дѡховно. до 182 листа.

Одатле до 187 листа **Ω ПОСКЕТНИЦА** поборе (кајање за прошле грехове).

Од 187 до друге половине 210 листа **Ω СВЕТЕ** и слави исповнеди.

Одатле до 237 листа **ΩД МОЛНТВЕ**, испод наслова слика: Исус на крсту разапет; тумачење молитве у опште, па разних молитава посенце.

Од 237. до 242. листа **ЛЕМОЗНИА** (дела милосрђа) **Є** третни дно поборе.

Од 242 до 248 листа који фали: **ПЕТОЕ** поскетилице свете млике цркве на покоѡне помазание.

Од 248 до 262: **ΩДЪ ЖЕНИДБЕ**.

Од 262. до 269 листа девети одсек: **Ω КЪЛНѢУАА** дѡховине свете млике цркве то нестѡ областн. конзнимл скети ѡтацѡ папа римски; и ѡстале слаге свете млике цркве римске.

Одатле до 280 листа: **ОД СЕДМ** смартинне грехал, то је десети одсек.

Од 280 до 282 **Ћ ГРНЕХАА** кон сз противл дххх светомх.

Од 282—283 **Ћ** грнехаа кон се зокз тхн (туђи).

Од 283—284 **ОД ОПРАВДАННА** ковнеханскога, одсек 11.

Од 284—286. **Ћ ПРОШЕННА** одсек 12.

Од 286 до друге половине 288 тринајести одсек: **ОД ОСТАЛНЕ** стварни кое сз потребне нахкх карстианскомх пхнпрне **Ћ** крепостни.

Одатле до друге половине 298 листа четрнаести одсек **Ћ БЛАЖЕНСТВА** одатле до 302 **Ћ ПАКЛА** и **Ћ** мхка пакленне и гдн се мхуе проклетн здиаван.

Од 302—307. **ЋУНСТНАА** (purgatorium).

Од 307—308. **ОД СЛОБОДНЕ** кохлане ковнеханске, петнаести одсек.

На завршетку:

Ово се свхршии парви дн сарпиа. **Ѧ** Млетцне на пхн-адх и шесат, и неднионаест годнцне по пороѡнених Псх-совх. По Петрз Марни Бертанз кой царкве конл се зокс света Марна Форможа.

В). „Здмненна блаженне днвице Марне“ немају насловног листа. У ње је било 74 листа, али фале последњих 14. Што се штампе и облика тиче, важи и овде све оно, што сам рекао за „Паук карстиански“. У обе књиге налазе се многе штампарске погрешке.

На првој страни другог листа ове књиге наштампана је талијанским језиком „Соріа“ дозволе, којом веће десеторице дозвољава, да се ова књига као и прва штампана. На другој страни истог листа штампан је превод исте конције, који ја препишујем нашим словима осим што сам задржао з,

патриарката. По наредби Поштованог ђца Никвижитвара мистаукога виднех; и пригледах веле помѣнико зламѣнна Блажене Госпе. Кона зламѣнна приписа из днаукога незикл з незикл Словенски, и слови Сарпскнеми фрл Матне Дикковић из нелашакъ испровниче БОСПЕ арѣентине. Потанкъ ске колнко виднех, и процених; и нищо непахѣоѣ дае протива нашои внери, и закои картианскомъ, ни протива добромъ обнуанъ; ни протива Господи карстианскон. Неголиѣксе ова зламѣнна блажене Госпе бити веле вриедна, и корисна на спасение дѣшлѣ карстианскне, Зато на сѣненнѣ, и накоднѣ дасъ достонне да се цампанъ. Назавеѣе внерованне На Никола сгоръ речени подписх моной властнотѣ рѣкой.

Фрл Ивай Божићко подреплоѣ виѣнѣо Павунтеѣ и Опиѣйни Пзнскалѣ з мненнѣе, и з свомъ свнѣтломъ Господисктвѣ потварѣннѣм. Озгоръ речено говоренне, и пригледине помонон наредби.

На другој страни истог листа:

Милост, и допѣценне

припоштованог ђца Кенерала. Фрл архиеѣо Кенерло скега реда мале братне скетог Францншка изшемъ побли-зѣѣленомѣ (полюбѣenom) ђцѣ фрл Матнѣ Дикковић изнелашакъ поздравѣненне ђнѣне провниче, воже арѣентине.

Бѣдѣѣи твоемѣ трѣдоѣ, и настановнѣм привео из днаукога незикл з незикл Словински зламѣнна блажене Госпе. Таконер бѣдѣѣи привео, и сложнѣо Паукъ Карстиански з незикл Словински желеѣи цампанѣи пошнзнѣо, и з мнѣѣенѣо просиннѣ ѡ насъ дато днѣло зѣтинннѣ. Зато занспянѣити жеѣѣанъ твоѣъ; и за спасенне дѣшлѣ, цѣо сѣмъ дѣожѣѣи, и цѣо могъ спомѣѣнъ Кожномѣ крепостнѣ овога писма нашега

дає ваше господство. Веле Богоћиньено блажено дивниѣ Марии. Недаѣ ѹвнень кадѣ ѹне да се ѿ Ћинегова прнатећна добро говори: а навластито кадѣ ѹе ствари ѿ велике вриѣднос веле мѣ не драго и згодно. И не само да мѣ не оно говоренне згодно; него ноше и они, кон добро говоре ѿ Ћинеговне прнатећна. Овди се з овне кћингах говори ѿ крепости; ѿ накости; ѿ величанстве; и ѿ пощени славиѣ дивниѣ Марие, конем не Ћинѣ пощовкло Богъ Свемогући. Зато сценниѣ да ѿ мога снеромащка немогу драже ствари, и згодине в. г. зунити него ставити придоуи в. г. ѹдеса, зламенна, и остала ѹдила и неизмѣнила днелованна, кон днелѣне велика, и слава краћаниѣ небеска подѣкъ онне, кон Ћион внерио; и богоћиньено служе, како се оунто види з овних кћинжицах. Колико ѹвнень већне ѹне, и разѹмне добре гласовоке ѿ свога прнатећна, толико га већма ћиньен, и толико мѣ не дражи. Сценниѣ колико не в. г. богоћиньено блаженон госпи ѹзвѣши толико ѹдѣне, и велике ствари ѿ Ћине, да Ћне ношеѣ помћиньне, и крѣне памѣт своих ѹздиговѣши Ћион служити. Защо не дивниѣ Мариа веле добростивка, милостива, и нестѣ: зтоунце свега народа ѹвнечанскога. Дрѣго вѣдѣћи примно великѣ ћиньбавѣ, служе, и многа добра ѿ вашего Г. и ѿ ваше кѣне особитнеѣ наунноѣ. Прими дакле весело, и добровѣдно ови дѣр привелки; не само що здаржи ѹдеса, и зламенна; нѣго Ћне ово кити В. Г. недно поизвоканне, и ѹспомена з добрѣ днелованнѣ досваршити. Рекѣ ови дѣр з себи проценениши нестѣ свѣрхѣ сребра, и злата; и свега блага ѿ окога скнета. Да ако се проценѣниѣне тко га приказне малахан не дарѣкъ придо скнетомѣ; защо се приказне ѿд неднога наимаћнишега фратрићка. Али ако Ёрше поганиѣ велики Цесар ѿпершне добровѣдно, и свесардо прими, и попи неднѣ ѹиницѣ воде стѣдене, що мѣ донесе, и дарова недаѣ населацѣ. Дакле ваше господство вѣдѣћи

Крстидниѣ не бѣди поноситиѣ ѿ Ерна поганина; исто свесардо приимѣ ови дарахъ. Са овней зфаннемѣ остаѣаниѣмъ плакунцѣ совомѣ малоѣмъ тарговиномѣ з портѣ ѿ влше близ-
бави приимѣ з дакле, и шѣномъ унии користѣ, и напредѣхъ.

Затимъ долази на четирѣ и по стране „Предесловне“, на онда редомъ чудеса, којима ѣу наслове навести:

Цесарицѣ блаженѣ госпа ослободи ѿ многне тѣга и некоолна изрво зламненне амити парво уѣдо. 1.

Женѣ зднетиѣ ѿ велике погнѣблѣи ослободи блаженѣ днениѣ Марна зламненне 2.

Марна ослободи женѣ ѿ внеуѣнега осѣгненѣ, конѣ женѣ зливиѣни неѣдѣи грнѣхъ внѣше га затаила. Зламненне 3.

Женѣ инеконѣ витеза изгѣзи наметѣ побѣдѣланне и блаженѣ из госпа оздрави. 4.

Пнаниѣ неѣднога ослободи блаженѣ госпа ѿ днѣвола. 5.

Неѣданъ лѣпѣхъ великѣ, конъ краѣнише постѣи постове блаженѣе госпе и не може змирѣти безъ наредѣве. 6.

Марна походи редовникѣ конѣ на полиѣ тежахъ амити жаниахъ. 7.

Царкѣвѣ граѣѣни унии блаженѣ госпа да днѣуниѣ днѣниѣ стѣопѣ, конѣ стѣповѣ велико мноѣцо лнѣзди неможе днѣниѣ. 8.

Днениѣ Марна зздѣржа свнѣстѣ да се не проснѣдѣ. 9.

Марна згаси сѣруѣвѣ свога снѣла. 10.

За помаѣникѣниѣ неѣднога веѣѣ пѣта многи сѣ покларани. 11.

Како се приѣлака госпѣниѣ ознон. 12.

Оунтова блаженѣ госпа колико ѣ корисно споминати се ѿдѣ кнѣне пѣтѣ жалости. 13.

Сѣдѣиѣ веселѣна блаженѣе госпе. 14.

Госпа инѣке женѣ снѣла ослободи неѣжаѣнѣства. 15.

Госпа сѣуѣва днѣвонѣуниѣ мѣлажѣниѣ ѿдѣ звѣла. 16.

Блажена Госпа саузва днете да з огњиз не изгори. 17.

Днетеце инесе понесе прилици Невсоко малахно крѣха
и накодх мало времена зирне. 18.

Блажена госпа саузва з пећи горѣно унѣтско дн-
ете. 19.

Марна приуиста дивнца би помоћница унѣткићи на
породѣ. 20.

Недан вѣдѣѣи веле богоћлиѣбаѣи госпи, заповнеди го-
спиноѣи би хуѣѣиѣи вискѣпомѣ. 21.

Марна сахраѣи и сѣге своє з пощенѣи своѣи. 22.

Двне сестре ѣи вено бише озлоглашене и госпа и
оправда. 23.

Женѣ праведнѣ отѣѣи погѣвѣти неѣа блажена го-
спѣ. 24.

Дивнца Марна дѣманскѣ старѣишнѣи ослободи од
озлоглашенѣи. 25.

Блажена госпа дѣмнѣ ѡмѣстѣи з пощенѣи сахраѣи. 26.

Марна ослободи женѣ ѡ приѣвѣднеѣства. 27.

Блажена госпа ослободи неѣноѣа мѣтѣа ѡ напаѣти
поѣакѣ неѣне пощене жене. 28.

Марна би помоћница ѣи свѣрѣи ѣовнеѣи гѣлѣи. 29.

Ѣд осѣѣѣѣи неѣноѣа редѣвѣиѣи ослободи блажена
госпа. 30.

Еретѣиѣи ѣзѣдише ѣезѣиѣи редѣвѣиѣи, и госпа мѣ га
опетѣ поѣрати. 31.

Марна приѣдѣ еретѣиѣи ѣиѣи да сѣнеи прогѣда. 32.

Марна неѣноѣиѣи ѣезѣиѣи и ѣвѣаѣи ѣреѣѣи онетѣ по-
поѣи. 33.

Каѣо блажена госпа светѣиѣи Ѣѣанѣи дѣманѣиѣи рѣѣи
ѡѣѣѣиѣи поѣрати. 34.

Ѣѣнеѣа кон, вѣнеиѣи поѣжѣѣи Ѣѣдѣѣи госпа. 35.

Дивнца Марна, и скѣти Ѣѣоѣѣѣи неѣноѣа ѣѣнеѣа
Ѣѣдѣѣиѣи. 36.

Покаранне оише кон њ царкви блажене госпе збистко зупишиє. 37.

Двѣна недѣла разби себи колѣно. Блажена из госпа оздравѣ. 38.

Инеки младацъ смате и расх отаѣвнихъ своѣхъ, и госпа га онеѣ поможе. 39.

Кѣмо госпа би помоѣница на морѣ, кон вѣхъ на погнѣли. 40.

Недин въздѣи на погнѣли ѡ морѣ ѡлише блаженъ госпѣ, и ослободи и. 41.

Тамниѣри нѣмѣхъ зѣати госпѣ на помоѣ. 42.

Теофило се ѡреѣе вѣре, и блажене Госпе, онеѣ га госпа поможе. 43.

Госпа веле тамна грѣшнику зѣкоѣни уасъ сахраи. 44.

Марѣ на смартѣ сахраи недиѣга комѣ за посла вѣше ѣвѣде вѣшати и главѣ ѡцреѣати. 45.

Злоѣниѣ на смартѣ госпа сахраи. 46.

Марѣ зѣнерѣ сѣ неѣкарстоѣ редѣвѣниѣ. 47.

Марѣ ѡбрати недиѣ слѣжѣениѣѣ копа грѣѣхъ уѣише сконѣиѣ господѣромѣ. 48.

Марѣ недиѣ приѣвѣзѣоднеѣвѣниѣѣ сахраи. 49.

Инеѣко ѣжене на поштеѣне госпѣниѣ свѣѣхъ. 50.

Кѣпѣ карѣи неѣкарстоѣе прѣтеѣе све грѣнеѣ овоѣга свѣѣта. 51.

Сѣѣдѣаниѣна госпа ослободи ѡдъ освѣѣениѣ. 52.

Недѣиѣ поѣсти блаженѣо госпѣ, и не може зѣрѣти безъ неѣповѣди. 53.

Недиѣномѣхъ ѣвѣнеѣхъ ѡсѣнеѣкоѣе главѣ, и не може зѣрѣти безъ неѣповѣди. 54.

Недиѣномѣхъ ѡсѣнеѣкоѣе главѣ и не може зѣрѣти безъ неѣповѣди. 55.

Поѣсти недѣиѣ ѣѣѣѣри поѣста блаженѣо дѣвѣиѣри Марѣ. 56.

Како се имамо на смртн припорѣхнѣ блажено го-
спн. 57.

Сваки даѣ имамо поздравлѣхнѣ блаженѣ госпѣ. 58.

Блажена госпа и светн Петар ослободише неднога ре-
довника ѿд осѣбѣнна. 59.

Врѣмена алѣхнѣ офѣцѣ блаженѣ госпе рѣте богो-
блѣжно. 60.

Како и цо имамо просити и молити на змарлѣ
даѣ. 61.

Блажена госпа ослободи неднѣ дѣшѣ на вратахъ па-
блѣннѣ. 62.

Смртѣ богатѣа, и смртѣ вдовѣце. 63.

Недаѣ кон ѣи вѣнѣѣ ѣ нгрѣ, и вѣдѣѣхнѣ зкопѣи изѣвѣѣ
цѣркѣе ѣнѣи га блажена госпа онѣѣ ѣ свето мнѣсто зко-
пѣти. 64.

Блажена госпа заповѣдиѣ да се зкопѣ ѣ светѣ мнѣ-
стѣ недаѣ дѣакѣ. 65.

Рѣдовника сардѣта и карлѣка ѣнѣи госпа да се зкопѣ
ѣ мнѣсто свето. 66.

Блажена госпа зскрѣси ѿ мѣртѣне кога вѣнѣхъ зѣили
цѣнѣѣа молитѣе госпѣннѣ. 67.

Дѣвиѣа Марѣа изѣвѣди неднѣ дѣмѣнѣ изъ пѣргѣторнѣ. 68.

Дѣакѣо не може нѣкакѣо неднога задаѣхнѣи зацо сваки
даѣи молѣнѣннѣе госпѣѣ. 69.

Нѣски гѣкорѣѣи по сто здѣакѣе Марѣа ѣнѣѣнѣннѣе го-
спн вѣнѣаѣѣ сваки даѣи. 70.

Госпа ослободи дѣакѣа ѿ вѣнѣѣѣннѣега осѣбѣнна. 71.

Нѣѣе блаженѣе госпе вѣѣе не слѣтко ѣстоѣѣ, и ѣ
сѣртѣѣѣ. 72.

Госпа неднѣ грѣѣшнѣнѣѣѣ ослободи ѿ вѣнѣѣѣннѣега осѣ-
бѣнѣнна. 73.

Дѣакѣн се моѣѣ слѣшѣти нѣѣнѣа госпѣннѣа. 74.

Ово нѣѣе здѣаѣа Марѣа ѣнѣи вѣнѣжѣти дѣакѣѣ. 75.

Увкшн нме госпнно нммо клскнхтн на колннх. 76.
Именомъ блажене госпе придовнх се днако, и бине-
гове напастн. 77.

Колико е велнка лнепота госпнна. 78.

Овде фали један лист.

Инеки се нхрзгаше приликом госпнноу, и веле грзко
погннхше. 81.

Иновнерцн не моглоше бснети главе прилицн бла-
жене госпе. 82.

Госпа ослободи град, кон внхх постхннали неприя-
тећан. 83.

Неднога пенгхтхрх (pictor, pingator = сликар) госпа
одржа да не знхде на тле. 84.

Принка госпнна не може нхгорнетъ зххине. 85.

О принке госпнне конх зпећнх (наслика) скети Лххх
евхлннелнста. 86.

Одавде до краја фале листови.

XII.

У мене је био исти, потпун и лепо сачуван октоих,
који сам описао под IV. По једном једином запису на ко-
рица беше тај октоих „игумена Василија Речанина“. Ову
сам књигу продао Народној библиотеци у Београду.

XIII.

Књига, у које нема неколико листи у почетку и на
крају; по садржини судећи, биће то какав зборник. Фор-
мат је мала осмина; крајеви сваке стране украшени су у
наоколо с прста широком шаром; на доњој страни су доста
лепо израђене слике, које представљају наизменце: благове-
сти, ускрс, рождество Христово, Исус од 12 година у храму,
аведеније, бегство у Египат, мудраци приносе даре, и т. д.

На свакој страни има 22 реда; писмена су ситна, лепша од оних у Божидаревим издањима; табаци су доле означени писменима из старославенске и латинске азбуке те по томе има 37½ табака, од којих први цео фали, а сигурно и на крају фали који лист; од 29 табака фали шест листи. Осим споменутих малих, налазе се још ове на читавој страни штампане велике слике — без шатирања и перспективе: — благовести, св. Јован Крститељ, Марија дјева са Исусом у наручју, св. Никола, Исус на крсту, пророк Илија, св. Петка; на неким местима познаје се, да су неке слике искинуте.

САДРЖАЈ:

Месецословкиѣ од ког фале месеци: Септембар — којим почиње година, — Октобар, Новембар, Децембар, Јануар, Фебруар, и од Марта првих седам дана, остало има. Код сваког је месеца наведено колико има дана, колико има сати дан, колико ноћ. Сведи су исти — осим новијих руских и српских — који су и у садањим календарима. На крају месецословија: **Їмоуѣ прѣздинкоу, ѿне црѣвено, ѿ кроу црѣвєнь. Прѣзноуѣмь сѣн прѣздинкь всѣ ѣнь. А чмоуѣ прѣздинкоу, тѣѣо кроу црѣвєнь. Сѣ прѣздинкь прѣздноуѣмь до полоу ѣне.** Означује, колико дана који месец има; кад почиње која епахта. Спомиње колико проста, колико преступна година има дана и сати. Измењује небесне знакове.

Науело свѣтлоу и великѣу пѣ. Име сваке недеље и коме се чини спомен.

УАСОСЛОВѢЦЬ, Пмѣ поцноуоу и днѣвѣноуоу слоужбоу. Све, шта се тада чати.

НАУЕЛО КЕУЕРНИ.

НАУЕЛО ПАКЕУЕРНИЦИ.

НАУЕЛО ПОЛѢНОЦИНИЦИ.

А на полѢноциници вѣ соуѣкотоу шта се има поред претходног још читати.

НАУЕЛО ДТРИНИЦИ. НАУЕЛО ТРЕТНАГО ЧАСА.
 НАУЕЛО ОБЕДИНИЦИ. НАУЕЛО ЧАСЪ Ф.М.В. ПДЪЩЕ НА
 ТРИЕЗОУ ГЛІЕМЪ. ПДЪЩЕ НА ТРАПЕЗОУ ВЕУСАТИ ГЛІЕМЪ.
 УНИИ ЕГДА ДАЖНЫ ІЕ СПАТИ: како се треба клањати св.
 Троици, како ли пресв. Богородици. МОЛИТКА СТО АН-
 ТІОХА, иже на кждо вѣурь мѣхне се. ИЖЕ КЪ СТЫХЪ
 ѿца нашего Іѡанна ЗЛОУСТАГО МѢТКИ УНСЛИМЪ КД. Молитка
 прѣподобнаго ѿца нашего, Паѣсѣа пѣстинника. Молитка свѣ-
 таго Пѣтра урѣнорѣца. МѢТКА ИСПОВѢДАНЮ КЪ ГѢ НА-
 ШЕМЪ ІУ ХОУ. СІИ ТРОПАРЬСКРІИ ПОЮТЪ СЕ КЪ ИСАЮ ПО
 НЕПОРОУНАХЪ. ТРОПАРЬ ВЪСКРѢСНЪ. И БОГОРОДИУНЪ,
 И УПАКОИ. Тропарь и Богородицѣи и ко. прѣзъ иѣлю. СІИ
 ТРОПАРЬ ПОЮТЪ СЕ ІЕГДАЖЕ И ПОСТЬ. СВЕТИЛНѢ ПРЕЗЪ
 ИСАЮ. СЛЪЖБА АКАѢСТЪ прѣстѣе бже. КАНОНЪ БЛА-
 ГОДАРНЪ прѣстѣи бжн. МѢТКА ГЛѢМА ПО ІѡСѢХЪ АКА-
 ѢСТА. А СЕ ПОМЕНИКЪ иже ѡце вѣо хощеть егѣ пѣти кѣ
 кѣлѣн. ВЪ недемо по еѣльскон стыхерѣ. Канонъ мольбѣи кѣ
 скоѣмъ аѣгъ, хрѣстѣлю и покрѣвитѣлю дѣи и тѣлоу. УБСТ-
 ИИ НАРАСКАНСЪ прѣдѣтеи и крѣлю Іѡаннѣ. УБСИИ На-
 ракансѣ прѣстѣи вѣуци нѣшен бжн. Канонъ мольбѣи прѣ-
 стѣи бжн. УТИИ Параклѣсѣ прѣстѣи вѣуци нѣшей бжн и
 стѣомъ Никѣлѣ. Канонъ мольбѣи прѣстѣи бжн и стѣомъ Ни-
 кѣлѣ. Канонъ ѡ пѣлѣи бжн. Канонъ стѣмъ ѿѣемъ, твореніе
 кѣрь Григоріа сѣнѣлѣ. ВЪ стѣю и вѣлнѣоу соѣвѣтоу ве-
 уерѣ. Канонъ твореніе Іѡаннѣ Дѣмаскѣи. УТИИ Параклѣсѣ
 стѣоу и слѣвѣоу прѣрѣкоу Пѣе. Канонъ мольбѣи истѣме.
 Житіе и жѣзѣи прѣпѣбѣи мѣре нѣше Пѣтѣи. Сто и
 славноѣо велнѣо иѣеникѣ и повѣдоносѣа Геѣгѣ (живѣо-
 нѣе). Похвалѣи уѣстѣомъ и жѣвѣотѣорѣомъ крѣстоу. Епѣсто-
 лѣи Аѣгѣа иѣа послѣи Аѣиѣемъ Брѣзохѣемъ кѣ гѣ бѣ
 нѣшемѣу ІУ ХОУ. Ѣписаніе госѣода нѣшего ІУ ХА послѣи
 Аѣиѣиѣемъ Брѣзохѣемъ кѣ Аѣгѣроу иѣрѣ кѣ грѣдѣ еѣсѣи.
 Кѣтавѣе и слѣвѣи вѣсѣлѣтѣи. Приѣлѣи прѣдѣиѣомъ иѣзѣ-

